

ЦК України закріплює два традиційних речово-правових позови для захисту права власності та інших речових прав: виндикаційний і негативний.

При цьому права на чужі речі також можуть бути захищені в разі неправомірного порушення, але в ЦК України не передбачені спеціальні засоби їх захисту. Таким чином, з певними притаманними їхній природі особливостями права на чужі речі підлягають захисту з використанням тих засобів, за допомогою яких захищається право власності відповідно до положень.

Кураєва Єлизавета Олександрівна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЗА РИМСЬКИМ ПРАВОМ

Поняття права власності у сучасній цивілістиці трактують по різному. Найбільш суттєво визначають шляхом опису та переліку правоможностей власника, які в сукупності становлять зміст правовідносин власності. В часи римської юрисдикції таке бачення права власності було нетиповим для широкого використання. Цей підхід дає можливість створити своєрідний місток між сучасним і класичним римським правом.

Дослідження поняття права власності за римським правом дає можливість всебічно розглянути і зрозуміти всю природу класичного римського права, провести порівняльний аналіз сучасного поняття права власності, встановити критерії розвитку еволюції приватного права в цілому. Особливою частиною розвитку поняття права власності в епоху римської юрисдикції являється правоможність римських власників.

Традиційно вважалося, що римський власник має такі правоможності: право володіння; право користування; право розпорядження; право одержувати прибутки; право захисту [1, с. 93]. Правознавці з часом помітили, що деякі правоможності повторюються, тим самим звужили їх коло. У зв'язку з цим відпала така правоможність, як право захисту, так як захисту підлягає використання будь-якого права і викремлювати правомочність захисту для права захисту не є доцільним. За римським правом, до права користування входило право отримання прибутку від речі (*jus fruendi*). Залишилися такі правоможності, як право розпорядження, право користування і право володіння, які включали в себе всі можливі способи і форми впливу власника на річ, тим самим застраховували себе від посягань інших осіб на одну і ту саму річ. Пра-

во власності також називають найбільш повним правом за обсягом, так як всі інші права за річ поступаються йому в цьому.

Право посідання (*jus possidendi*) можна розуміти, як правоможність власника, що полягає у фактичному володінні власника своєю річчю. Це в свою чергу означає, що річ знаходиться в господарстві власника, яке займає в ньому відповідне становище та відповідає певному призначенню. Володіння річчю дає можливість здійснювати безпосередню володарювання над нею. Власник правоможності має право здійснювати не лише одноособово, а й передавати право посідання особам, які не мають такого володіння, при цьому зберігаючи право власності на річ. Наприклад, за договором найму власник передає наймачу річ тільки в держання, а не в посідання [2, с. 324]. Наймач фактично володіє річчю, однак у нього немає володільницької волі, тобто він не має права вважати її своєю, отже, не можна користуватися засобами посесійного захисту – інтердиктами.

Право користування (*jus utendi*) являється найбільш широким за обсягом права посідання правоможності власника. Основою є те, що власнику надаються права вилучати з речі корисні якості, тим самим одержувати доходи від неї. Користування річчю здійснюється в різних способах і формах, а саме: споживання, оренда, найм. Корисні якості вилучають з речі шляхом носіння, як прикраси, одягу, проживання в житлі, інших форм прирощення. Приміром може бути вчинок або шкода, яка несе незручності іншим особам при користуванні річчю всупереч закону. Право користування річчю є найважливішою правоможністю власника.

Право розпорядження (*jus abutendi*) полягає в тому, що власник спроможний визначити та встановити фактичну і юридичну долю речі, а саме здійснювати відчуження всіма законними способами. Прикладом може бути зміна встановленим сервітутом на користь іншої особи, а припинити можна відчуженням іншій особі. Відчуження можна здійснювати шляхом дарування, міни, продажу, переходу права власності за спадкуванням. В усіх наведених випадках правовий статус може змінюватись лише за розпорядженням самого власника. Право розпоряджатися річчю здійснюється в різних юридичних формах лише за єдиної умови – вона не повинна суперечити закону.

Всі вищеперераховані правоможності разом становлять зміст права власності, його сутність. Право приватної власності являється правом довільного ставлення до речі – *jus utendi et abutendi*. Найбільший інтерес римляни проявляли у встановленні і розвитку відносин приватної власності.

Право приватної власності може бути визначене як найвища влада особи над річчю, її виключне право володіти, користуватися і розпоряджатися річчю, вчиняти щодо неї будь-які дії згідно зі своїми інтересами [3, с. 95]. Право являється неподільним, так як належить виключно власнику, який ні з ким його не розділяє. Римляни часто називали право власності – необмеженим правом, найвищою владою, тим самим підкреслюючи всю повноту володарювання власника над річчю, яка ніким не обмежена. В Римі право власності обтяжувалось обмеженнями, які охоплювали інтереси заставодержателя, суспільства, держави в цілому.

Таким чином, не зважаючи на обмеження правоможностей власника, які виникали у римському приватному праві, правознавці римської імперії трактували право приватної власності як щось виключне і неподільне. Найголовнішим для них було здійснення власником необмеженого володарювання над річчю зазначеного права. Часто уточняється, що дане володарювання являється правовим. Спираючись на це, право власності трактувалось як володіння особи над річчю, відношення, яке проявляється між власником і річчю. З цим твердженням виникає впевненість у непохитності цих відносин: людина може змінити своє відношення до речі лише сама і ніхто інший не може вплинути на її волю. Дані відносини власності мають усталений характер, змінити який нікому не під силу.

Література:

1. Харитонов Є.О. Основи римського приватного права: (Посібник для підготовки до іспитів для зайнятих, розумних та допитливих). – Х. : Одісей, 2013. – 352 с.
2. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право : підруч. / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. – [3-тє вид.] – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 528 с.